

Античні погляди на розуміння корупції

Луговий Віктор Олександрович, здобувач кафедри адміністративної діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

Корупція відома людству з глибокої давнини. Король Македонії Філіп II, характеризуючи корупцію, заявляв: «Не існує таких високих кріпосних стін, через які б неможливо було перебратися ослу, нав'юченому золотом». Сьогодні значний інтерес представляють античні уявлення про корупцію. Античні мислителі Платон і Аристотель неодноразово згадували про негативні тенденції зловживання владою, хабарництво в соціально-економічній, політичній сферах діяльності держави. У своїй роботі «Політика» Аристотель розглядав корупцію як руйнівну силу, здатну привести державу до виродження. Протидію корупції філософ вважав основним засобом забезпечення державної стабільності: «Найголовніше при всякому державному ладі - за допомогою законів влаштувати справу так, щоб посадовим особам неможливо було наживатися».

Про можливість корумпованості і про негативні тенденції корупції вів роздуми Платон у своїй праці «Держава» (360 м до н. е.). Ідеальною Платон бачив державу, в якій немає мети зробити «якось особливо щасливим один з шарів його населення, але, навпаки ... зробити такою всю державу в цілому». Значна частина міркувань Платона присвячена ідеальному образу стражів (в сучасному розумінні - правоохоронних органів). Страж був покликаний охороняти державу, володіти вираженим прагненням до мудрості, пізнання, бути моторним і сильним. Платон в ідеальній державі виокремлює для нього скромний, а часом навіть аскетичний спосіб життя. Правоохоронцям не дозволено було користуватися в ідеальній державі «золотом і сріблом, навіть торкатися до них, бути з ними під одним дахом, прикрашатися ними або пити із золотих і срібних судин». Тільки за таких умов стражі були в силах захистити і зберегти державу. І як наслідок, наявність власної землі, будинків, грошей призведе до трансформації стража в господаря, що неминуче викличе ненависть решти населення, і вся держава покотиться до своєї якнайшвидшої загибелі.

Сучасна Україна далека від ідеальної держави Платона. І проблеми, про які згадує філософ, виступають на перший план у сучасній українській дійсності. Основною причиною, що сприяє поширенню корупції на різних рівнях управління, є недосконалість державного механізму. Першочерговим завданням у боротьбі з корумпованістю чиновників є підвищення вимог до державних і місцевих службовців. Недоліки в правовому регулюванні ряду питань, сприяють зародженню корупції і розпорошенню апарату управління. Але разом з тим, тільки недосконалістю правової бази не можна детермінувати сучасні масштаби корупції. У роботі «Релігія в межах тільки розуму» І. Кант встановлює класифікацію того, що заважає людині діяти

відповідно моральним законом. По-перше, сюди відноситься слабка мотивація у дотриманні прийнятих норм, по-друге - схильність до змішування неморальних мотивів з моральними, в завершення - схильність до прийняття злих мотивів. Людина, яка не пручається зовнішнім обставинам або внутрішнім спонуканням, діє всупереч моральному началу. Вона, з точки зору І. Канта, одночасно належить до світу, який пізнається за допомогою науки наукою і світу недоступному для пізнання звичайними логічними методами. Людина - істота глибоко ірраціональна. І. Кант показав, що раціонально сконструйована політична організація - це всього лише завеса, за якою бушує прірва людської ірраціональності, пов'язаної з «темними силами». Людина ніколи nebude задоволена створюваним правопорядком, ніяка складно організована система не зможе примирити індивіда з суспільством і державою. Ірраціональна природа людини буде прагнути до зламу існуючого правопорядку. Платон в «Державі» розмірковує про три начала, які притаманні людині і які визначають її природу. Перше сприяє людському розумному пізнанню, друге - «за допомогою якої вона розпикається», третє - надзвичайної сили жадання їжі, питва, любовних утіх і всього того, що з цим пов'язано». До останнього філософ відносить грошлюбство у зв'язку з потребою фінансових ресурсів для задоволення позначених вище жадань. Останнє начало Платон інакше називає нерозумним, близьким другом всякого роду задоволенням і насолодам. При цьому домінування одного начала над іншим пов'язане з поняттям справедливості. Справедливість і несправедливість нічим не відрізняються від здорових або хворобливих начал. Внести справедливість в душу означає встановити там природні відносини панування і підвладності її начал, а внести несправедливість - значить встановити там панування одного начала над іншим або підкорення одного іншому всупереч природі. Поряд з цим у Платона закономірно виникає наступне питання про доцільність вчиняти справедливо або скоювати злочини, чи залишається це прихованим чи ні. Як аргумент виступає порівняння несправедливості з хворобою на тілі, що неминуче тягне пошкодження тілесної оболонки. В епоху індустриальної цивілізації, де домінує раціоналізована форма економіки, людина здійснює свою діяльність на основі раціонального мислення, при якому холодному розрахунку піддається система цінностей про доцільність та корисність того чи іншої дії і максимізації власної вигоди. Практичність і розважливність у діяльності в сучасному світі виходить на перше місце. Людина зав'яз і стала заручником власних вад через постійну гонитву за матеріальними благами. Людська сутність передбачає в якості пріоритету задоволення потреб нижчого рівня на відміну від енергоємної роботи по досягненню духовної досконалості.